

Štampa vsak teden
in vsaka s petdesetno
stranjo in v Mariboru
s poljubno na dan
in celo leto 4.—
in pol leta 2.—
in štiri leta 1.—

Previdno se pošlje
gospodstvu v tiskarno
st. Cirila, karolika
ulica št. 1. List se
pošlje do odpovedi.

Poljubni listi, ki
povezuje družbo de-
ležajo list brez po-
sodne zmalošine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Previdno št. št. št. št.
se v tiskarni in pol
gospoda Novak-a na
velikim trgu po 10 h.

Recepti se ne vro-
dejo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za ostanke se plačuje
od navadne vrednote,
če so natimne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede popoldne.

Štev. 31.

V Mariboru, dne 4. avgusta 1904.

Tečaj XXXVIII.

Narodno šolstvo na Štajerskem.

Danes, dne 4. t. m. zboruje v Žalcu glavna skupščina družbe sv. Cirila in Metoda. Kdor se zanima za napredek slovenskega šolstva in ima časa na razpolago, pohitel je danes v Žalec, da tamkaj v zboru navdušenih in modrih narodnjakov odda svoje nasvete v toli važni stvari. Komur je sicer šolstvo pri srcu, a nima časa za Žalec, premišljuje doma o tem predmetu.

Ljudsko šolstvo na Spodnjem Štajerskem je v narodnem oziru — in samo s tega stališča, ovrzimo danes o šolstvu — v znamenju nazadovanja. Na Spod. Štajerskem dobivamo vedno več samonemških sol na račun slovenskih in dvojezičnih ljudskih sol. Mest Maribor, Ptuj in Celje niti tukaj ne vzamemo v poštev! Samonemških sol imamo po Slov. Štajerju — izvzemši imenovana mesta — že 23, beri triindvajset in sicer so sledeči kraji tako nesrečni: Studenci, Poberž, Karčevina, Radvanje, Razvanje, Lekre, Št. Ilj nad Mariborom, Sv. Križ tik Slatine, Rogatec, Ljutomer, Ormož, Vojnik, Konjice, Brežice, Sevnica, Laško, Vitanje, Slov. Gradec, Muta, Marenberg, Brezno, Vrata, Sladka gora pri Muri.

Zraven teh 23 pomenčevalnic pa še imamo po zadnji drž. statistiki tudi že celih 39 dvojezičnih sol, t. j. takih, kjer je nemščina učni jezik večinoma že od tretjega šolskega leta naprej. In po uredbi naših najslavnejših »pedagogov« je sploh v

vsaki ljudski šoli od tretjega šolskega leta naprej nemščina učni predmet!!

To je stanje našega ljudskega šolstva v narodnem oziru. Žalostno stanje! Vidi se, da je smer šolske politike, ki se nam vsiljuje iz Gradca, odločno pomenčevalna. Ne mnogostranska in temeljita izobrazba za življenje je najvišji smoter te politike, ampak znanje več jezikov! Če bi bilo znanje več jezikov res najboljša podlaga za človeško blagostanje, potem bi bili cigani najsrečnejši in najbogatejši narod na svetu, kajti vsak cigan zna vsaj tri jezike! Žal, da mnogi naši ljudje tega ne premislijo in sami hite v pogubo, v katero jih vabijo Nemci.

Ne vemo, ali je danes razvil v Žalcu kdo to žalostno sliko našega šolstva na Sp. Štajerskem ali ne. Toda če jo tudi je, družba sv. Cir. in Met. nam ne more pomagati. Ampak ona nas samo uči, kako se moramo braniti proti tujemu navslu. Ideja samobrambe in samo pomoči je rodila družbo sv. Cirila in Metoda in ta ideja mora preiti tudi vsakemu slovenskemu Štajercu v kri in mozeg, ako se hočemo rešiti. Poglejmo si sovražnika, a ne tarnajmo, ampak na delo! Pridobljajmo občine in okrajne zastope, s tem dobimo tudi krajne in okrajne šolske svete v svoje roke in one številke nemških in utrakvističnih sol se ne bodo več množile, ampak krčile. V tem boju za občine in okrajne zastope leži edino rešitev našega ljudskega šolstva iz pomenčevalnih spon. Zraven pa podpirajmo tudi vstrajno družbo sv. Cirila in Metoda, da nam bo pomagala tam, kjer smo po številu v manjšini in ni

upanja, da bi prišli Slovenci kmalu na krnilo. To je edino trezna narodna ljudsko-šolska politika, vse drugo je frazerstvo! In tega je pri nas preveč!!

Politično zborovanje v Hotinji vasi.

Novo volitve so razpisane. Nasprotniki našega naroda, posebno pa našega kmeta, so zopet na nogah, da z različnimi obljubami omamijo nevedčega slovenskega volilca. Naloga naših političnih društev je torej, da poučijo volilce. To nalogo si je postavilo tudi »Slovensko društvo« ter začelo prirejati shode po mariborskem okraju. Prvi shod je priredilo društvo v znani narodno-zavedni vasi Hotinja vas minolo nedeljo popoldne.

Na predlog odbornika »Sloven društva« g. dr. Pipuša, se je izvolil gosp. Pišek za predsednika, ki je na to otvoril zborovanje ter v prisrčnih besedah pozdravil dole občane iz domače in sosednih vasi ter goste iz Maribora. Oddal je besedo g. dr. Pipuša, ki je temeljito in v poljudni besedi razložil volitve v IV. skupini, ki se bodo vršile dne 20. septem. t. l. Razlagal je, kdo sme voliti, kje se bo volilo in kako se bo glasovalo, nadalje kakšna bo volilna komisija. Ker bo v mariborskem volilnem okolišu tržkone pet strank postavilo svoje kandidate, je lahko mogoče, da pride do ožje volitve, katere se bo vršila tri dni pozneje t. j. dne 23. septem. Zato je posebno opozoril na to, naj vsak volilec dobro shrani izkaznico in volilni listek

Listek.

Skoke pri Mariboru.

(Napisal Gabr. Majcen po svojem predavanju v Skokah dne 10. julija 1904, prirejenem po »Zgodovin. društvu« za Spodnji Štajer.)

(Dalje.)

Kot prva sta se l. 1556 tukaj nastanila imenovana vojvodi Aleksić in Vukmir. Listina pravi, da sta si postavila novo hišo, za katero je dal denar Aleksić. In star slovenski zapisek iz iste dobe poroča, da so tej novi naselbini ljudje rekali »Odobesko«, kar gotovo ni nič drugega kakor »Od obeh uskokov«, krajše »Od obeh skokov«. V listinah, seveda tudi nemških, pa se selo odslej imenuje »Uskoggen-Huf«. Posestvo je bilo cesarskega in deželnega davka, desetine kakor tudi tlake ali robote popolnoma prosto.

Prvima naselbinkoma je kmalu sledil Aleksićev bratranec Dojtšin in zdaj se je vse zemljišče uradno razdelilo na tri enako velike dele, tako da je na vsakega prišlo okoli 100 oralov. Kakor nam je iz prejšnje opazke znano, je torej na nekdanjem Vodogaju zdaj živelo okoli 40 ljudij. Iz listin je razvideti, kakor da so vse tri rodbine bivale v eni hiši in sicer v tisti, ki jo je bil dal postaviti Aleksić. Wildenrainerjeva se nam-

reč ne omenja več. Mogoče pa je tudi, da je se stala, pa se zato ne navaja, ker ni bila glavna. Rodbine so bile bržčas vse med seboj sorodne in, dasi je zemljišče bilo točno razdeljeno, vendar živelo skupno, nekako združeno, kakor so bile vajene iz domovine. Saj je narod srbski se v prvi polovici 19. stoletja živel le v zadrugah.

Vsled zakonov je naselbina vedno dobivala novih in sicer moških kakor ženskih članov ter se množila naglo, in zato se nimamo čuditi, ako so na neki listini iz l. 1570 kot glavarji teh uskokov podpisani: Aleksić Mikula, Vukmirić Peter (potomec Vukmirov), Novaković Radko Radko Mali (menda sin Novakovićev), Mislinović Radoslav, Sladović Jurij in Vranković Marko — 7 jih je — in se v drugi listini iz leta 1578 kot glavarji imenujejo: Aleksić Rade, Aleksić Radovan, Vukmirić Peter, Sladović Jurij, Sladović Ivan, Vranković Marko, Vranković Pavel, Bakoš Radoslav, Bakoš Raleta in Ratković Mikula — zdaj jih je že 10 —. Ko zadruga ni več stela samo dveh poglavarjev uskokov, kakor izprva, ampak več, so Slovenci selo začeli imenovati Uskoke ali okrajšano Skoke, katero ime je ostalo do današnjega dne (Nemški: Skoggen.) Seveda se je poleg tega novega imena še dolgo

ohranila stara nazivka »Odobesko«. Prebivavcem so rekali »Uskoki«, »Stoki« ali pa tudi »Pribegi«.

Vere so novi naselniki menda iz večjega bili pravoslavne, nekateri, kakor kažejo imena, tudi turške, vendar so se, kakor je iz listin sklepati, na slovenski zemlji pokatoličili kmalu.

Ko so Turčijo ostavili, bržkone nobeden izmed njih ni bil plemenitega rodu. A gotovo je, da so habsburški cesarji radi izvenrednih zaslug nekatere povzdignili med plemenitase. O Juriju Sladoviću je to dokazano. V drugem slučaju je celo ohranjena listina koženica (lastnina Peskova), s katero se je podelilo plemstvo. Ta listina, ki nosi neoskrupljen pečat cesarja Maksimilijana II., je bila pisana dne 3. velikega srpana 1574 ter pravi, da se z njo v plemenstvo povzdignejo bratje Radoslav, Raleta, Peak in Ogman Bakoš. Grb kaže dve roki, vsako s turškim mečem, katerih ena ravno zamahne po turški glavi.

Iz prej navedene listine od leta 1578 smemo sklepati, da je naselbina po 20letnem bivanju na Ptujem polju stela nad 100 duš, namreč Srbov. Bivali pa so na dvoru tudi poslali razne vrste; kajti poljskega dela ti ljudje bržkone niso opravljali sami, ker so bili stanu, ki bi se danes dal primerjati oficirskemu. Če so tudi odrastli moški bili večidel od doma, vendar ni mogoča, da

za ožo volitev. Vsakdo naj gre neustrašeno volit, naj se ne boji, da bi kdo vedel, koga bode volil, kajti volitev bo tajna, ker se bo volila z volilnimi listki. Na koncu p. krove vse volilce, naj se poslužijo svojih težko pribojevanih pravic, naj gredo vsi volit. Z živjoklici so pritrdili zborovalci govorniku.

Predsednik g. Pišek se zahvali gosp. govorniku ter na'lo pouči navzoče člane domače zadrage zaradi nabave čistega ovsca. Sodbčane poprosi, naj mu pomagajo pri sestavljanju volilnega imenika ter zaključni zborovanje.

Sledila je na to prosta zabava, pri kateri so udarjali vrli domači tamburisti ter peli domači in tuji pevci.

Rusko-japonska vojna.

Vojaški pisatelj »Standarda« očitno Japoncem, da jim manjka potrebne drznosti. Pri Dašičavu je bilo najmanj sto tisoč Japoncev proti 30 000 Rusom. Zato se ta pisatelj kar divi spretnosti, s katero je znal poveljnik ruskih zadnjih straž izvršiti svojo nalogo. Dejstvo je, da so Japonci trebali pet dni za pot iz Kajpina do Dašičava, to je daljava kakih 27 kilometrov. Račeni pisatelj sklepa iz te počasnosti, da Japonci niti niso pripravljene za odločilen napad proti severu, katerega so nspovedali toliko časa.

Berolinski list »Lokal Anzeiger« pa trdi, da je sedaj vsa japonska vojska v Mandžuriji in da ni v Japonski nič več izvežbanega vojaštva. Slednjic poročajo francoskemu listu »Journal« iz Ljaojana: »Rusi so bili dovolj močni, da bi bili mogli dolgo braniti stališče pri Dašičavu. Zapustili so to stališče le zato, ker je tako zahteval vojni načrt, določen že dolgo časa! Tako govore neruski pisatelji različnih narodnosti. In od teh je menda vendar pričakovati nekoliko več nepristranosti nego od zagrizenih ruskih nasprotnikov, ki govore o velikanskem ruskem porazu, ko ni bilo niti še enega spopada Japoncev z glavno rusko armado.

Vladivostoško brodogradje.

še vedno kroži po Japonskem morju. Minoli teden je prišlo nemški parnik »Arabia«, ki je bil najet od neke ameriške družbe za prevažanje vojaških potrebščin na Japonsko. Na parniku je bilo tudi 20.500 vreč moke. Vladivostoško brodogradje je naredilo Japoncem za 15 milijonov jenov škode. Mnogo prevoznih ladij stoji v japonskih lukah, ker si ne upajo na morje. — Dne 1. avgusta je brzjojavil admiral Aleksejev carju: Kakor poroča po-

veljnik portarturakega brodogradje, je srečala neka ruska torpedovka v noči dne 10. julija parnik »Hipsang«, ki je odplul z japonskim mostvom iz Fačnjskega zaliva. D siravno je torpedovka desetkrat vstrelila, se »Hipsang« ni hotel ustaviti. Radi tega ga je potopila s torpedom, potem ko je rešila del mostva in popotnikov. Med potniki je 12 Kitajcev ranjenih, katere so prepeljali v bolnico. Mnogo oseb je utonilo.

Boji na suhem.

Petrograd, 1. avgusta. Kuropatkin poroča carju z dne 31. julija: Na južni strani so se predaji oddelki našega levega krila po trdovratnem boju pri vasi Sančenta, ko so dvakrat menjali svoje stališče, umaknili nekoliko v smeri proti Hajčenu. Zadaje oddelke našega desnega krila sovražnik ni zasledoval, omejil se je na artilerijski boj. Poročila iz Sjunčena pravijo, da je napad na ondotno naše stališče prenehal ob 6. uri 45 minut zvečer. Naši oddelki so ondi vzdržali svoje stališče. O bojih našega skrajnega desnega krila s nisem dobil poročil. Tudi k pralazu Janzelin odposlani vzhodni oddelki vzdržal svoja stališča. Poveljnik tega oddelka, general grof Keller, ki si je izvolil najbolj sovražnikovim strelom izpostavljeno baterijo, je bil ob 3. uri popol. po neki granati smrtno ranjen ter je umrl 20 minut nato. V smeri Saimaci-Ljaojan zbirajo Japonci navidezno velike čete. Izgube večerajšnega dne še niso določene. Brzjojavka končuje z besedami: »Naše čete so vzdržale vsa svoja stališča.«

General grof Keller je bil rojen 1850. Njegov prednik, Henrik Keller, je bil Švicar ter je bil polkovnik v avstrijski armadi. General Keller je bil izvrstno vojaški vzgojen in se je odlikoval v upravni službi, kakor v vodstvu čet. Bil je dalje časa načelnik oddelka pažev, na kar je postal generalni guverner v Jekaterinoslavu. To dostojanstvo je odložil, ko je izbruhnila vojska, ter se je podal prostovoljno na bojišče. Grofu Kellerju so poverili najtežje izvršitve. Po porazu ruske armade ob Jalu mu je bilo izročeno vodstvo te armade. Nastopil je s svojo divizijo pot od Jala v Mandžurijo ter se je nahajal pri Kuru, katerega naloga je bila ovirati Kurokijevo prodiranje.

Port Artur.

Japonci v svoji domišljavosti vsak dan pričakujejo, da bo Port Artur padel. V Tokio so že v juliju delali priprave za veselico, ki jo bodo priredili pevodom padea Port Arturja. Toda odlagati in čakati morajo. Japonska in angleška poročila so že minoli teden pripovedovala o padcu trdnjave, toda

so se izkazala kot lažnjiva. Rusi pravijo, da so se Japonci okoli 20 km. od prave trdnjave.

Politični oglej.

Deželni zbori. Z Dunaja se poroča, da bodo deželni zbori sklicani k zborovanju okoli 15. septembra ter da bodo zborovali do polovice oktobra.

Italijanski izdajalci. Minoli mesec je preiskala policija v Trstu vsled ovadbe prostora nekega italijanskega telovadnega društva ter tam našla zaboj z bombami, s katerimi so baje hoteli razstreliti novi Narodni dom v Trstu. Ti Italijani bi radi spravili mesto pod italijansko vlado, k r so jim pa Slovenci na potu, delajo s tako grdimi sredstvi proti njim. Vseled tega so zelo razburjeni ter so priredili demonstracije po mestu. Pri tem se je slišal pogosto klic: Doli z Avstrijo! Živijo Italija! In te ljudi avstrijska vlada podpira proti Slovincem, ki so bili vedno zvesti Avstrijanci! Vzgaja si na ta način kačo na svojih psih.

Ruski minister umorjen. Minoli četrtek je bil umorjen v Petrogradu ruski minister notranjih zadev, Plehva. Neki nihilist je vrgel bombo pod kočijo, ko se je peljal minister k carju. Usmek bombe je bil grozen. Ministru je odtrgalo glavo, v trebuh mu je zagnalo kosce ra detele kočije in noge je imel popolnoma zlomljene. Kočijaž, kočija in konja so bili tudi raztrgani. Mnogo oseb, ki so bile v bližini voza, so več ali manj ranjene. Napadalec je mlad mož, ki je bil od bombe tudi precej ranjen. Izbilo mu je oko in ga na glavi močno poškodovalo. V bolnišnici so ga operirali, in ko je prišel k zavesti, so ga zaskušali. Toda on noče ničesar izdati ter noče povedati sokrivcev. Pravi samo, da je dobil nalogo od revolucionarne družbe umoriti ministra in da zdaj rad umrje, ko je svojo nalogo izvršil. Ko je car izvedel o grozovitih smrti svojega ministra, je vzkliznil: »Moj Bog, moj Bog!« Pogreba sta se udeležila car in carica. Vdovi ministra je poslal car dolgo tolažilno pismo. Naslednik umorjenega ministra je tajni svetnik Durnovo, ki začasno vodi notranje ministrstvo.

Mej Francijo in sv. Očetom so pretrgane vse vezi. Francija je povedala poslaniku sv. Očeta, da lahko odide, in ta je res dne 30. julija zapustil Paris. Znano je, da že dolgo vihra na Francoskem ljut boj proti veri in cerkvi. Zdej je dospel torej tako daleč, da Francija noče imeti nobene zveze

bi bile ženske z otroki in starci mogle imeti dovolj prostora v eni hiši. Ali ker listine le vedno govore o eni taki stavbi, mislim, da so se k prvotni hiši pristavljale kolibe.

A ne le radi stanovanja, ampak tudi za živež je sila zčasoma postala huda. Res je sicer, da se je gošča bržčas že takrat bila iz večjega izpremenila v polje, — a jedcev je bilo mnogo; res je tudi, da so Uskoki od vlade dobivali denarne podpore, ali te podpore so, kakor listine kažejo, bile v razmerju do velikega števila ljudi, katerim so dohajale, le neznatne; vrhutega pa so bile redke in neredne. Zato so Uskoki cesarja opetno prosili, naj jim da novih zemljišč; a tudi sami so taka kupovali, ako so jim to denarne razmere dovolile. Prvokrat so prosili že pred letom 1564, torej še cesarja Ferdinanda; cesar jim je sicer obljubil, željo izpolniti, a ni prišlo do izvršitve, ker je prej umrl. Pred l. 1570 je neki Uskok Mihelek (to je gotovo le kratko ime) od zajčkega samostana kupil v Rogozi 7 pristav, a po njegovi smrti jih je vdova zopet samostanu vrnila. Mihelek te posesti ni užival dolgo, kajti že iz leta 1572 se poroča, da je Jurij Sladović se t:udil, zemljišča od samostana dobiti nazaj, hoteč jih združiti s Skokami, a ni se mu posrečilo. L. 1570 so Uskoki drugič prosili zemljišč ter se celo ponudili, deželi

plačevati davek; prošnja je naslovljena na nadvojvodo Karola, tedanjega vladarja štajerskega; a tudi tokrat niso dosegli nič. (Ta prošnja je tisto pismo, iz katerega sem prej našel podpise.) L. 1573 sta ponovila prošnjo Radoslav Bakoš in Raleta Mislinović v svojem kakor svojih sorodnikov imenu in zopet je bila odbita, tokrat celo z opombo, da se odbije za vselej. Uskoki so zares trpeli pomanjkanje in radi tega tožijo v nekem iz l. 1579 ohranjenem pismu, da je sicer cesar Maksimilian II., hoteč jim povečati zemljišče in tako olajšati življenje, se večkrat pogajal s samostanom v Lepoglavi na Hrvatskem kakor tudi z drugimi, a da so njegova prizadevanja bila brezuspešna; »vsled tega morajo še to uro na bornem dvorcu za Boga hudo trpeti.« Če pomislimo, da so odrasli moški uskoške zsdruge nepretrgoma imeli prenašati vojne nadižge, da so noč in dan bili v smrtni nevarnosti, da so mnogi izmed njih brezupno vzdihovali po turskih ječah — Jurij Sladović je do leta 1597 bil gotovo najmanj dvakrat turski jetnik — in da je ostalim navadno bilo odločeno umreti pod turskim mečem, moramo priznati, da so ti junaki zaslužili boljše usodo, nego da njihove žene in otroci, njihovih stari očetje in stare matere doma gladujejo. Zamolčati pa ne smem, da sta v tistem času denarnica v Gradcu kakor ona

na Dunaju navadno bili prazni in sicer največ vsled turskih navalov.

Če listino iz l. 1578 še enkrat vzamemo v misel, vidimo, da je na Skokah živel v tem času šest rodbin, dočim je zemljišče se iz prva sem bilo razdeljeno le na tri dele; če si dalje predočimo, da so te rodbine morale bivati na enem dvoru in da je sila za živež bila velika, se nam pač mora zdeti naravno, da se prepirom skoro ni dalo izogniti. In taki prepiri so bili bržčas povod, da se je l. 1580 vse zemljišče na novo uradno izmerilo in razkosalo na 6 deležev, tako da je vsaki rodbini pripadel eden, ki je meril okoli 50 oralov. Pri tej priliki se je tudi hiša izrecno prisodila Aleksiju kot last, ker jo je bil sam postavil, in Ratkovića dal k n egovemu deležu kot navrček majhen travnik. Vseled tega poročila je združeno življenje Uskokov bržčas nehalo in so rodbine, ki do Aleksičevega krova niso imele pravice, si zdaj morale poskrbeti svoja stanovanja.

Če so ohranjene vesti o naših Uskokih že doslej bile prav pičle, se o njih odslej naprej ve še mnogo manje. Menda se l. 1580 sta Radoslav in Raleta Bakoš kupila v Hočah in sicer ob vzhodnem pobočju Pohorja, torej menda v Zgornjih Hočah, za 100 tolarjev posestvo, o katerem pa ni znano, kako dolgo je ostalo pri tej rodbini.